

techniky a obchodu. Výsledky pro ně jsou uvedeny v dodatku.

V knize je 26 tabulek. Zachycují 78 dialektů jazyka, které jsou implementovány celkem na 152 počítačích v USA. Jako 79. položka je v nich uveden i USASI Standard FORTRAN. Z tabulek je zřejmé, jak která jazyková struktura je rozšířena a případně s jakými modifikacemi.

V jednotlivých kapitolách se jazyk vysvětluje pedagogicky správně tak, že se přechází od jednodušších jazykových struktur ke složitějším. Zdá se však, že některé poměrně jednoduché partie jsou, na úkor přehlednosti, neúměrně rozvedeny. Tak např. aritmetické výrazy se vysvětlují postupně ve druhé, třetí, páté a desáté kapitole. Na druhé straně některé příkazy, které podle zkušenosti dělají začátečníkům potíže — např. popisy COMMON, EQUIVALENCE a EXTERNAL — jsou vysvětleny dosti stručně.

Jazyk FORTRAN je v knize popisován přesně; snad jen pro úplnost je třeba poznamenat, že na str. 199 není explicitně řečeno, zda na pravé straně popisu jednopříkazové funkce nesmí být zapsána indexovaná proměnná, a na str. 216 se nehovoří o tom, že stejně označené bloky popisu COMMON musí v různých programových jednotkách zabírat týž počet paměťových míst. Také ne na všech systémech se při tisku přebytečné cifry ztrácejí bez zaokrouhlení. Je vůbec škoda, že autor, který se v úvodu přimlouvá za standardizaci jazyka, popisuje nestandardní jazyk, když přímo z jeho tabulek v knize vyplývá, že Standard FORTRAN je definován tak, aby pokryl co největší počet dialektů.

Závěrem je třeba zdůraznit, že přes shora uvedené připomínky je úroveň publikace nadprůměrná. Kniha je svou formou zpracování vhodná nejen pro ty, kteří se chtějí naučit jazyk FORTRAN, ale hlavně pro ty, kteří se chtějí seznámit s technikou programování.

V neposlední řadě je třeba vyzdvihnout i to, že v knize je velice málo tiskových chyb, přestože je v ní řada vypracovaných programů.

Jiří Vogel

S. MARCUS

Introduction mathématique à la linguistique structurale

(Matematický úvod do strukturální lingvistiky)

Dunod, Paris 1967.
Stran XII + 284, cena 54 F.

I. I. REVZIN

Les modèles linguistiques

(Lingvistické modely)

Dunod, Paris 1968.
Stran 202, cena 38 F.

V pařížském nakladatelství Dunod začala vycházet řada monografií z oblasti matematické lingvistiky. Zatím vyšly uvedené svazky a připravují se další (mezi nimi překlad knihy sovětského lingvisty Ju. D. Apresjana Idei i metody sovremennoj strukturnoj lingvistiky (kratkij očerk), Moskva 1966).

Obě knihy patří k oblasti matematické lingvistiky, která je mezi nelingvisty známa mnohem méně než směr iniciovaný N. Chomským (teorie generativních a rekognoskativních gramatik), totiž k tzv. analytickému směru či analytickým modelům jazyka. Zatímco např. v teorii generativních gramatik je jazyk pojmem definovaným, a konkrétní generativní gramatika tedy konstruuje jistý jazyk (programovací jazyk, umělý jazyk „dostatečně blízký“ popisovanému jazyku přirozenému), je ve směru analytickém jazyk pojmem primitivním. Zkoumají se různé typy substituovatelnosti řetězců ve výrazech jazyka, obecně i za speciálních podmínek na jazyk kladených, vztahy mezi různými speciálními podmínkami etc. Z hlediska lingvistickým aplikací jde většinou o explikaci některých lingvistických pojmů (např. slovní druh, gramatická kategorie, rod,

pád, syntaktická závislost). V souvislosti s tím bývá důraz na definiční výstavbě teorie, kdežto její výstavba deduktivní má úlohu spíše pomocnou. Kritérium adekvátnosti explikace bývá, nakolik se na „přirozené“ vybraných fragmentech přirozených jazyků rozsahy neformálních pojmů a pojmů definovaných v rámci příslušné teorie „dostatečně“ kryjí a nakolik jsou předpoklady modelu „realistické“.

Kniha rumunského matematika S. Marcuse vznikla úpravou a doplněním pěti kapitol jeho knihy *Lingvističá matematičá** (Bukurešť 1963) a dodáním dvou kapitol dalších. Kapitola 1 je nadepsána *Opozice a distribuce* (tj. kombinatorika jazykových jednotek), kapitola 2 — *Fonologická analýza*, kapitola 3 — *Morfologická analýza*, kapitola 4 — *Funkcionální metody v morfologické analýze*, kapitola 5 —

* Tato kniha (bez kapitoly 4 a s většími úpravami a dodatky) je nyní přístupná i v češtině, jako první část (*Analytické modely*) knihy S. Marcuse *Algebraické modely v lingvistice* (Academia, Praha 1969), jejíž druhou část (*Generativní modely*) tvoří překlad části knihy *Gramatici și automate finite* (*Gramatiky a konečné automaty*) (Bukurešť 1964).

Morfologická homonymie (víceznačnost) a gramatické kategorie, kapitola 6 — *Kategorie pádu a kapitola 7 — Grafy v lingvistice*.

Kniha sovětského lingvisty I. I. Revzina (překlad a úprava Y. Gentilhomme) je překladem jeho knihy *Modeli jazyka* (Moskva 1962). Má tyto kapitoly: 1 — *Typy lingvistických modelů*, 2 — *Metody modelování ve fonologii*, 3 — *Základní pojmy pro konstrukci gramatických modelů a jejich lingvistickou interpretaci*, 4 — *Paradigmatické modely v gramatice*, 5 — *Syntagmatické modely v gramatice*. Revzin vydal další knihu pod názvem *Metod modelirovanija i tipologija slavjanskich jazykov* (Moskva 1967), která měla být původně upraveným vydáním *Modelů*; ta obsahuje závažné opravy některých výsledků a myšlenek knihy první.

Oba svazky monografií obsahují bohatou literaturu a rejstříky. Význam těchto publikací je nejen v tom, že podávají nové výsledky předních badatelů na pozadí celkových výsledků analytického směru algebraické lingvistiky, ale i v tom, že je uvádějí v širší mezinárodní známost, a v neposlední řadě i v tom, že konstituují francouzskou terminologii oboru.

Pavel Novák